

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА
ФРАНКА

Навчально-науковий інститут педагогіки
Кафедра образотворчого мистецтва та дизайну

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

обов'язкової освітньої компоненти

ЖИВОПИС

для підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
1 курс

Галузь знань	А Освіта
Спеціальність	А4 Середня освіта
Предметна спеціальність	А4.12 Середня освіта (Мистецтво. Образотворче мистецтво)
Спеціалізація	-
Освітня програма	Мистецтво в закладах освіти
ННІ	педагогіки

Автори:
к.п.н. доцент Піддубна Оксана,
викладач Кирилюк Дарина,
викладач Силаєва Анастасія

Розглянуто та схвалено
на засіданні кафедри образотворчого мистецтва та дизайну
Протокол від «08» квітня 2026 р. № 13

Завідувач кафедри _____ Оксана ПІДДУБНА

Житомир 2026

УДК 75:37.013.42(076.5)

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка
(протокол № 10 від «24» квітня 2026 р.)

Рецензенти:

Галина БУЧКІВСЬКА – доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України, декан гуманітарного факультету Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Любов КРАЙЛЮК – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету.

Наталія КОЛЕСНИК – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Піддубна О.М., Кирилюк Д.М., Силаєва А.В. Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з освітньої компоненти «Живопис» для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності А4.12 Середня освіта. (Мистецтво в закладах освіти) 1 курс. Житомир. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2026. 42 с.

© Піддубна О. М., 2026

© Кирилюк Д. М., 2026

© Силаєва А. В., 2026

© Житомирський державний
університет імені Івана Франка, 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	4
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ	6
Самостійна робота №1. Короткострокові етюди з натури листя, квітів на кольорові відношення.	11
Самостійна робота №2. Етюди об'ємного предмета з чітко вираженою геометричною формою.	13
Самостійна робота №3. Етюди простих й складних предметів побуту.	15
Самостійна робота №4. Короткострокові етюди на передачу об'єму, матеріальності.	17
Самостійна робота №5. Натюрморт з предметів побуту та драперії з натури, на виявлення просторових та тонових співвідношень у техніці «гризайль» (акварель, розмір 40/50).	19
Самостійна робота №6. Етюд натюрморту в теплій кольоровій гамі.	21
Самостійна робота №7. Етюд натюрморту в холодній кольоровій гамі.	23
Самостійна робота №8. Етюд натюрморту з предметів насиченої кольорової гами з чітко вираженими кольоровими рефlekсами.	25
Самостійна робота №9. Етюд натюрморту з предметів мало насиченої (пастельної) кольорової гами.	27
Самостійна робота №10. Етюд натюрморту з 2-х предметів, один з яких має граничну форму.	29
Самостійна робота №11. Етюд натюрморту з квітами.	31
ЛІТЕРАТУРА	33
КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ	35
ДОДАТКИ	37

ВСТУП

Освітня компонента «Живопис» посідає важливе місце у системі професійної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності А4 Середня освіта (Мистецтво. Образотворче мистецтво), оскільки забезпечує формування базових художньо-практичних умінь і навичок, необхідних для майбутньої педагогічної діяльності. Вона спрямована на розвиток художнього мислення, образного сприйняття дійсності, здатності до творчої самореалізації та використання засобів образотворчого мистецтва в освітньому процесі.

Зміст освітньої компоненти передбачає засвоєння здобувачами вищої освіти основних закономірностей живопису, зокрема колористики, композиції, світлотіньового та просторового моделювання форми, а також опанування технік і технологій роботи з різними художніми матеріалами. Особлива увага приділяється формуванню здатності передавати на площині об'єм і простір, враховуючи умови освітлення, кольорові взаємовідношення, повітряну перспективу та матеріальні властивості об'єктів зображення.

Важливою складовою навчального процесу є самостійна робота здобувачів вищої освіти, яка забезпечує поглиблення, закріплення та розширення знань, отриманих під час аудиторних занять. Самостійна діяльність сприяє розвитку індивідуального художнього бачення, формуванню навичок аналізу природи, здатності до самоконтролю, самооцінювання та творчого пошуку. У процесі виконання самостійних завдань студенти вчаться організовувати власну художньо-творчу діяльність, планувати етапи роботи, добирати оптимальні засоби виразності та досягати цілісного живописного рішення.

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи розроблено відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Живопис» і спрямовано на забезпечення поетапного формування професійних компетентностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва. У рекомендаціях визначено мету, зміст і послідовність виконання навчально-творчих завдань, подано орієнтовні алгоритми роботи, вимоги до оформлення етюдів і натюрмортів, а також критерії оцінювання результатів навчальної діяльності.

Система самостійних завдань побудована за принципом поступового ускладнення і охоплює основні етапи опанування академічного живопису: від короткострокових етюдів і вивчення кольорових відношень до створення натюрмортів різної складності, передачі об'єму, простору, матеріальності та колористичних особливостей зображення. Така послідовність відповідає дидактичному принципу «від простого до складного» та забезпечує поступове формування цілісного художнього мислення.

На початковому етапі основна увага зосереджується на розвитку здатності бачити і передавати загальні кольорові та тональні відношення, що є базою для подальшого опанування живописної грамоти. Короткострокові етюди сприяють формуванню цілісного сприйняття природи, уміння працювати узагальнено, великими кольоровими масами, що відповідає закономірностям живописного

бачення, де першорядне значення має співвідношення, а не ізольоване зображення окремих деталей.

Подальші завдання спрямовані на опанування закономірностей світлотіні як основного засобу передачі об'єму. Вивчення тональних градацій (світло, півтінь, тінь, рефлекс, падаюча тінь) дає можливість студентам усвідомити принципи формоутворення в живописі та зрозуміти залежність об'єму від умов освітлення. Водночас формується вміння передавати просторові відношення через зміну тону, насиченості та контрасту, що пов'язано з явищами повітряної перспективи.

Значна увага приділяється розвитку вмінь працювати як у монохромній, так і в кольоровій гамі. Монохромні завдання (гризайль) дозволяють сконцентруватися на тональних співвідношеннях і структурі форми, тоді як робота в кольорі спрямована на засвоєння законів колористики. Зокрема, важливими є поняття локального кольору, кольорового середовища, взаємовпливу кольорів та їх гармонійного узгодження.

Окреме місце в системі завдань посідає вивчення теплохолодних співвідношень, які є важливим засобом моделювання форми та простору. Теоретично це ґрунтується на здатності кольору змінювати своє сприйняття залежно від оточення та освітлення: теплі відтінки візуально наближають форму, тоді як холодні – віддаляють її. Передача кольорових рефлексів сприяє глибшому розумінню взаємодії предметів у середовищі та дозволяє досягти більшої живописної переконливості.

У процесі виконання натюрмортів різної складності здобувачі вищої освіти засвоюють принципи композиційної організації зображення, навчаються підпорядковувати окремі елементи загальному задуму, виділяти композиційний центр та досягати цілісності художнього образу. Важливим є також формування навичок передачі матеріальності предметів, що базується на спостереженні характеру світловідбиття, фактури поверхні та особливостей взаємодії світла з різними матеріалами.

Таким чином, запропонована система самостійних завдань поєднує практичну діяльність із теоретичними засадами академічного живопису, сприяє формуванню професійних умінь, розвитку спостережливості, художнього мислення та здатності до творчої інтерпретації натури.

Запропоновані методичні матеріали спрямовані на формування у здобувачів вищої освіти цілісного художнього мислення, розвиток професійної майстерності та підготовку до ефективної художньо-педагогічної діяльності в закладах освіти. Вони забезпечують інтеграцію теоретичних знань і практичних умінь, сприяють активізації творчого потенціалу студентів та формуванню їхньої готовності до використання засобів живопису в освітній практиці.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою» https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за всіма видами навчальних робіт проводиться за поточним, модульним та підсумковим контролем. Кожен здобувач вищої освіти має виконати обов'язкові завдання, передбачені інструктивно-методичними матеріалами до лабораторних робіт, методичними рекомендаціями до організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти, силабусом, навчальною та робочою програмою освітньої компоненти.

Результати навчальної діяльності здобувачів вищої освіти оцінюються в балах, відповідно до виду діяльності. Визначений мінімум балів, який необхідно набрати для отримання заліку в I-му та II-му семестрах, зазначений в робочій програмі навчальної дисципліни.

Показники, що враховуються під час оцінювання

1. Композиційне вирішення: розміщення предметів на площині; композиційний центр; цілісність композиції.
2. Побудова форми і пропорції: правильність конструкції предметів; передача просторових співвідношень.
3. Передача об'єму та простору: світлотіньові відношення; тональна градація; повітряна перспектива.
4. Колористичне вирішення: гармонія кольорів; теплі і холодні відношення; передача рефлексів.
5. Матеріальність та фактура: передача властивостей різних матеріалів; відображення світла та поверхні предметів.
6. Володіння технікою живопису: техніка акварелі; чистота кольору; культура живописного письма.
7. Творчий рівень виконання: художня виразність; індивідуальне рішення роботи.

Критерії оцінювання
Модуль І. Теоретичні основи акварельного живопису. Натюрморт.
1 курс

№	Кількість години	Тема/Лабораторне заняття	СР	ЛР	МР
			100	100	100
1	2	Тема 5./ Лабораторне заняття 1	СР		
2	2	Тема 5./ Лабораторне заняття 2	СР		
3	2	Тема 5./ Лабораторне заняття 3	СР		
4	2	Тема 5./ Лабораторне заняття 4	СР		
5	2	Тема 5./ Лабораторне заняття 5	СР		
6	2	Тема 5./ Лабораторне заняття 6	СР		
7	2	Тема 5./ Лабораторне заняття 7	СР		
8	2	Тема 5./ Лабораторне заняття 8		ЛР	
9	2	Тема 6./ Лабораторне заняття 1	СР		
10	2	Тема 6./ Лабораторне заняття 2	СР		
11	2	Тема 6./ Лабораторне заняття 3	СР		
12	2	Тема 6./ Лабораторне заняття 4	СР		
13	2	Тема 6./ Лабораторне заняття 5	СР		
14	2	Тема 6./ Лабораторне заняття 6	СР		
15	2	Тема 6./ Лабораторне заняття 7	СР		
16	2	Тема 6./ Лабораторне заняття 8		ЛР	
17	2	Тема 7./ Лабораторне заняття 1	СР		
18	2	Тема 7./ Лабораторне заняття 2	СР		
19	2	Тема 7./ Лабораторне заняття 3	СР		
20	2	Тема 7./ Лабораторне заняття 4	СР		
21	2	Тема 7./ Лабораторне заняття 5	СР		
22	2	Тема 7./ Лабораторне заняття 6	СР		
23	2	Тема 7./ Лабораторне заняття 7			МР
Разом 46		Рейтинг	100		

Види оцінювання діяльності:

- СР – виконання самостійної роботи;
- ЛР – виконання лабораторної (аудиторної) роботи / неформальна освіта*;
- МР – виконання модульної роботи.

*Примітка: Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в Житомирському державному університеті імені Івана Франка (<https://zu.edu.ua/offic/pro-neformal.pdf>)

Критерії оцінювання
Модуль II. Виконання натюрморту.
1 курс

№	Кількість години	Тема/Лабораторне заняття	Т/СР	Т/ЛР	МР
			100	100	100
1	2	Тема 10./ Лабораторне заняття 1	СР		
2	2	Тема 10./ Лабораторне заняття 2	СР		
3	2	Тема 10./ Лабораторне заняття 3	СР		
4	2	Тема 10./ Лабораторне заняття 4	СР		
5	2	Тема 10./ Лабораторне заняття 5	СР		
6	2	Тема 10./ Лабораторне заняття 6	СР		
7	2	Тема 10./ Лабораторне заняття 7	СР		
8	2	Тема 10./ Лабораторне заняття 8		ЛР	
9	2	Тема 11./ Лабораторне заняття 1	СР		
10	2	Тема 11./ Лабораторне заняття 2	СР		
11	2	Тема 11./ Лабораторне заняття 3	СР		
12	2	Тема 11./ Лабораторне заняття 4	СР		
13	2	Тема 11./ Лабораторне заняття 5	СР		
14	2	Тема 11./ Лабораторне заняття 6	СР		
15	2	Тема 11./ Лабораторне заняття 7	СР		
16	2	Тема 11./ Лабораторне заняття 8		ЛР	
17	2	Тема 12./ Лабораторне заняття 1	СР		
18	2	Тема 12./ Лабораторне заняття 2	СР		
19	2	Тема 12./ Лабораторне заняття 3	СР		
20	2	Тема 12./ Лабораторне заняття 4	СР		
21	2	Тема 12./ Лабораторне заняття 5	СР		
22	2	Тема 12./ Лабораторне заняття 6	СР		
23	2	Тема 12./ Лабораторне заняття 7	СР		
24	2	Тема 12./ Лабораторне заняття 8			МР
Разом 48		Рейтинг	100		

Види оцінювання діяльності:

- СР – виконання самостійної роботи;
- ЛР – виконання лабораторної (аудиторної) роботи / неформальна освіта*;
- МР – виконання модульної роботи.

*Примітка: Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в Житомирському державному університеті імені Івана Франка (<https://zu.edu.ua/offic/pro-neformal.pdf>)

Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Оцінка за університетською шкалою		Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS	
Екзамен	Залік		Оцінка	Пояснення
<i>Відмінно</i>		90-100	A	Здобувач демонструє високий рівень художньо-практичної підготовки. Роботи виконані технічно професійно та творчо. Композиція цілісна, пропорції точні, об'єм і простір переконливо передані засобами кольору і тону. Впевнено використовує техніки акварельного живопису, передає матеріальність предметів, фактуру та світлотіньові співвідношення. Робота відзначається художньою виразністю, колористичною гармонією та творчою інтерпретацією природи. Допускаються лише незначні неточності.
		<i>Добре</i>	<i>Зараховано</i>	82-89
74-81	C			Робота загалом виконана правильно, але містить певні помилки. Передача об'єму, пропорцій або кольорових відношень частково неточна. Композиція та простір вирішені задовільно, проте бракує цілісності або виразності. Техніка живопису застосована на середньому рівні.
<i>Задовільно</i>		64-73	D	Робота виконана на базовому рівні. Спостерігаються помилки у пропорціях, тональних або кольорових відношеннях. Передача простору та об'єму недостатньо переконлива. Композиція частково порушена. Техніка живопису використовується обмежено, художня виразність слабка.
		60-63	E	Робота відповідає мінімальним вимогам. Студент демонструє базові навички роботи з матеріалами, але робота має значні недоліки: слабка передача об'єму, неточні пропорції, порушення колористичної гармонії та композиції.
<i>Незадовільно</i>	<i>Незараховано</i>	35-59	FX	Робота виконана на низькому рівні. Значні помилки у побудові форми, пропорціях та передачі об'єму. Відсутня цілісність композиції, колористичні відношення не витримані. Студент частково володіє технікою живопису та потребує повторного виконання завдання.
		1-34	F	Робота не відповідає вимогам навчальної дисципліни. Відсутнє розуміння основ композиції, кольору та тону. Не сформовані базові навички роботи з живописними матеріалами. Необхідне повторне вивчення курсу.

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Короткострокові етюди з натури листя, квітів на кольорові відношення.	10
2	Етюди об'ємного предмета з чітко вираженою геометричною формою.	10
3	Етюди простих й складних предметів побуту.	10
4	Короткострокові етюди на передачу об'єму, матеріальності.	10
5	Натюрморт з предметів побуту та драперії з натури, на виявлення просторових та тонових співвідношень у техніці «гризайль» (акварель, розмір 40/50).	6
6	Етюд натюрморту в теплій кольоровій гамі.	6
7	Етюд натюрморту в холодній кольоровій гамі.	6
8	Етюд натюрморту з предметів насиченої кольорової гами з чітко вираженими кольоровими рефlekсами.	6
9	Етюд натюрморту з предметів мало насиченої (пастельної) кольорової гами.	6
10	Етюд натюрморту з 2-х предметів, один з яких має граничну форму.	6
11	Етюд натюрморту з квітами.	4
Всього:		80

Самостійна робота №1.

Тема: Короткострокові етюди з натури листя, квітів на кольорові відношення (10 годин)

Мета роботи: Сформувати вміння передавати кольорові відношення в етюдах з натури, розвинути спостережливість, відчуття кольору, світлотіньових і тепло-холодних співвідношень, удосконалити навички роботи живописними матеріалами (акварель, гуаш, акрил) та навчитися узагальнювати форму через колір.

План виконання (10 годин)

1-2 година

Тема: Спостереження та аналіз натури

- Підібрати натуру (листя, квіти, прості рослинні композиції)
- Визначити:
 - основні кольори
 - теплі/холодні відтінки
 - найсвітліші та найтемніші ділянки
- Виконати 3-5 маленьких кольорових ескізів (пошук кольорових відношень)

3-4 година

Тема: Швидкі етюди (15-20 хв кожен)

- Виконати 3-4 короткострокові етюди
- Завдання:
 - передати загальну кольорову гаму
 - не деталізувати форму
 - працювати великими плямами

5-6 година

Тема: Передача тепло-холодних відношень

- Виконати 2-3 етюди
- Зосередитись на:
 - контрасті теплого і холодного
 - кольорі тіней
 - впливі освітлення

7-8 година

Тема: Ускладнення композиції

- Створити композицію з 2-3 об'єктів (листя + квіти)
- Виконати 2 етюди
- Завдання:
 - передати взаємозв'язок кольорів між об'єктами
 - врахувати фон
 - узагальнити форму

9 година

Тема: Узагальнення та цілісний етюд

- Виконати 1 більш завершений етюд

- Зосередитись на:
 - цілісності кольорової гама
 - гармонії кольорів
 - просторовості

10 година

Тема: Аналіз і корекція

- Проаналізувати виконані роботи
- Визначити:
 - помилки у кольорі
 - порушення тональних відношень
- Виконати 1 виправлений або підсумковий етюд

Очікуваний результат

- 5-10 короткострокових етюдів (розмір А4)
- сформоване розуміння кольорових відношень
- покращення навичок роботи з кольором і живописною технікою

Самостійна робота №2.

Тема: Етюди об'ємного предмета з чітко вираженою геометричною формою (10 годин)

Мета роботи: Сформувати вміння передавати об'єм предмета засобами світлотіні та кольору, навчитися аналізувати геометричну форму, конструкцію та пропорції, розвинути відчуття тону, простору й матеріальності об'єкта, удосконалити навички роботи живописними матеріалами та узагальнення форми.

План виконання (10 годин)

1-2 година

Тема: Аналіз форми та постановка

- Обрати предмет із чіткою геометричною формою (куля, куб, циліндр, призма)
- Визначити:
 - конструкцію форми
 - пропорції
 - джерело світла
- Виконати 3-4 лінійні начерки (конструктивний аналіз)

3-4 година

Тема: Тональні вправи

- Виконати 3-4 невеликі етюди (монохром)
- Завдання:
 - розподіл світла і тіні
 - визначення: світло, півтінь, тінь, рефлекс, падаюча тінь
 - узагальнення форми через тон

5-6 година

Тема: Передача об'єму в коротких етюдах

- Виконати 2-3 живописні етюди
- Зосередитись на:
 - цілісності форми
 - плавності переходів тону
 - передачі об'єму без зайвої деталізації

7-8 година

Тема: Ускладнення завдання

- Додати:
 - другий предмет або фон
 - зміну освітлення (бокове, верхнє)
- Виконати 2 етюди
- Завдання:
 - передати просторові відношення
 - взаємодію світла і тіні між об'єктами

9 година

Тема: Завершений етюд

- Виконати 1 більш детальний етюд
- Зосередитись на:
 - точності форми
 - тональній єдності
 - матеріальності предмета

10 година

Тема: Аналіз і корекція

- Провести самоаналіз:
 - точність пропорцій
 - логіка світлотіні
 - передача об'єму
- Виконати підсумковий або виправлений етюд

Очікуваний результат

- 5-10 етюдів різного рівня завершеності (розмір А4)
- сформоване розуміння побудови об'ємної форми
- покращення навичок передачі світлотіні та простору

Самостійна робота №3

Тема: Етюди простих і складних предметів побуту (10 годин)

Мета роботи: Сформувані вміння передавати форму, пропорції, об'єм і матеріальність побутових предметів засобами тону та кольору; розвинути навички композиційного розміщення об'єктів, спостережливість і цілісне бачення природи; навчитися працювати з різними фактурами (скло, метал, тканина, кераміка) та узагальнювати форму в живописному етюді.

План виконання (10 годин)

1-2 година

Тема: Аналіз простих предметів

- Обрати 1-2 прості предмети (чашка, яблуко, пляшка)
- Визначити:
 - форму і пропорції
 - джерело світла
 - основні тональні відношення
- Виконати 3-4 швидкі начерки (лінійно-конструктивні та тональні)

3-4 година

Тема: Етюди простих форм

- Виконати 2-3 короткострокові етюди
- Завдання:
 - передати об'єм через світлотінь
 - узагальнити форму
 - працювати великими масами

5-6 година

Тема: Ускладнення – різні матеріали

- Додати предмети з різною фактурою (скло, метал, тканина)
- Виконати 2 етюди
- Зосередитись на:
 - передачі матеріальності
 - відбиттях і рефлексах
 - контрастах

7-8 година

Тема: Композиція з кількох предметів

- Створити натюрморт із 3-4 предметів
- Виконати 2 етюди
- Завдання:
 - композиційна рівновага
 - взаємодія предметів
 - передача простору і глибини

9 година

Тема: Складний етюд

- Виконати 1 більш завершений етюд
- Зосередитись на:

- точності пропорцій
- узгодженості кольору і тону
- деталізації ключових елементів

10 година

Тема: Аналіз і корекція

- Проаналізувати роботи:
 - композиція
 - світлотінь
 - передача матеріалу
- Виконати підсумковий або покращений етюд

Очікуваний результат

- 5-10 етюдів різного рівня складності (розмір А4)
- сформовані навички роботи з простими і складними формами
- покращене розуміння композиції, світлотіні та матеріальності

Самостійна робота №4

Тема: Короткострокові етюди на передачу об'єму та матеріальності (10 годин)

Мета роботи: Сформувати вміння передавати об'єм предметів засобами світлотіні та кольору, розвинути відчуття тональних і кольорових відношень, навчитися передавати матеріальність різних поверхонь (скло, метал, тканина, дерево, кераміка), удосконалити навички узагальнення форми в короткострокових етюдах та швидкого сприйняття натури.

План виконання (10 годин)

1-2 година

Тема: Аналіз об'єму та світлотіні

- Обрати простий предмет (куля, чашка, яблуко)
- Визначити:
 - джерело світла
 - світло, півтінь, тінь, рефлекс, падаючу тінь
- Виконати 3-4 швидкі тональні етюди (монохром)

3-4 година

Тема: Передача об'єму в коротких етюдах

- Виконати 3-4 етюди (15-20 хв кожен)
- Завдання:
 - передати цілісність об'єму
 - працювати великими масами
 - уникати зайвої деталізації

5-6 година

Тема: Передача матеріальності

- Обрати предмети з різною фактурою: скло / метал / тканина / кераміка
- Виконати 2-3 етюди
- Зосередитись на:
 - відблисках і відбиттях
 - фактурі поверхні
 - характері світла

7-8 година

Тема: Поєднання об'єму і матеріалу

- Створити композицію з 2-3 предметів різної фактури
- Виконати 2 етюди
- Завдання:
 - передати взаємодію матеріалів
 - узгодити тональні відношення
 - показати просторову глибину

9 година

Тема: Узагальнений етюд

- Виконати 1 більш цілісний етюд

- Зосередитись на:
 - гармонії кольору і тону
 - цілісності об'єму
 - виразності матеріалу

10 година

Тема: Аналіз і корекція

- Провести самоаналіз:
 - передача об'єму
 - точність матеріальності
 - тональні помилки
- Виконати підсумковий або виправлений етюд

Очікуваний результат

- 5-10 короткострокових етюдів (розмір А4)
- сформовані навички передачі об'єму та матеріальності
- покращене розуміння світлотіньових і кольорових відношень

Самостійна робота №5

Тема: Натюрморт з предметів побуту та драперії з натури на виявлення просторових і тональних співвідношень у техніці «гризайль» (акварель, формат 40×50) (6 годин)

Мета роботи: Сформувати вміння передавати просторові та тональні співвідношення засобами монохромного живопису (гризайль), розвинути відчуття світлотіні, глибини простору та плановості зображення; навчитися узагальнювати форму через тон, передавати об'єм предметів і складки драперії, удосконалити навички роботи аквареллю.

План виконання (6 годин)

1 година

Тема: Постановка та аналіз натури

- Скласти натюрморт (2-3 предмети побуту + драперія)
- Визначити:
 - композиційний центр
 - джерело світла
 - передній, середній і дальній плани
- Виконати легкий конструктивний рисунок на форматі 40×50

2 година

Тема: Загальне тональне рішення

- Намітити великі тональні маси
- Визначити:
 - найсвітліші та найтемніші місця
 - співвідношення планів
- Працювати широкими заливками (без деталізації)

3-4 година

Тема: Розробка об'єму і простору

- Уточнити:
 - світло, півтінь, тінь, рефлекси
 - падаючі тіні
- Передати:
 - об'єм предметів
 - складки драперії
 - просторову глибину

5 година

Тема: Узагальнення і цілісність

- Узгодити тональні відношення
- Посилити головні акценти
- Прибрати зайві деталі
- Досягти цілісності композиції

6 година

Тема: Завершення та аналіз

- Уточнити деталі (обмежено, без перевантаження)

- Перевірити:
 - цілісність тону
 - просторові відношення
 - виразність композиції
- Провести самоаналіз роботи

Очікуваний результат

- 3 завершених натюрморти у техніці гризайль (А4)
- сформовані навички передачі:
 - простору
 - об'єму
 - тональних співвідношень
- покращене володіння акварельною технікою

Самостійна робота №6

Тема: Етюд натюрморту в теплій кольоровій гамі(6 годин)

Мета роботи: Сформувати вміння передавати кольорові відношення в межах теплої гами, розвинути відчуття гармонії кольору, навчитися узгоджувати теплі відтінки між собою, передавати об'єм і простір засобами кольору, удосконалити навички роботи живописними матеріалами та досягати цілісності живописного рішення.

План виконання (6 годин)

1 година

Тема: Постановка та кольоровий аналіз

- Скласти натюрморт (2-3 предмети + фон/драперія у теплій гамі)
- Визначити:
 - домінуючий колір (жовтий, охристий, червоний тощо)
 - теплі відтінки та їх насиченість
 - джерело світла
- Виконати 2-3 невеликі кольорові ескізи

2 година

Тема: Побудова та загальна кольорова маса

- Виконати легкий рисунок
- Закласти великі кольорові плями
- Передати загальну теплу гаму без деталізації

3-4 година

Тема: Розробка об'єму кольором

- Уточнити:
 - світло і тінь у теплій гамі
 - теплохолодні нюанси в межах теплового кольору
- Передати:
 - об'єм предметів
 - взаємодію кольорів між об'єктами

5 година

Тема: Узагальнення і гармонізація

- Узгодити кольорові відношення
- Посилити композиційний центр
- Прибрати зайві контрасти
- Досягти цілісності кольорового рішення

6 година

Тема: Завершення та аналіз

- Уточнити деталі (обмежено)
- Перевірити:
 - єдність теплої гами
 - об'єм і просторовість
 - гармонійність кольору
- Провести самоаналіз

Очікуваний результат

- 3 завершених етюди натюрморту (А4)
- сформоване розуміння теплої кольорової гами
- покращені навички передачі об'єму через колір
- розвиток відчуття кольорової гармонії

Самостійна робота №7 (6 годин)

Етюд натюрморту в холодній кольоровій гамі(6 годин)

Мета роботи: Сформувати вміння передавати кольорові відношення в межах холодної гами, розвинути відчуття гармонії кольору та теплохолодних контрастів, навчитися передавати об'єм і простір засобами кольору, удосконалити навички роботи живописними матеріалами та досягати цілісності живописного рішення.

План виконання (6 годин)

1 година

Тема: Постановка та кольоровий аналіз

- Скласти натюрморт (2-3 предмети + фон/драперія у холодній гамі)
- Визначити:
 - домінуючий колір (синій, блакитний, зелений, фіолетовий)
 - холодні відтінки та їх насиченість
 - джерело світла
- Виконати 2-3 кольорові ескізи

2 година

Тема: Побудова та загальна кольорова маса

- Виконати легкий рисунок
- Закласти великі кольорові плями
- Передати загальну холодну гаму без деталізації

3-4 година

Тема: Розробка об'єму кольором

- Уточнити:
 - світло і тінь у холодній гамі
 - тепло холодні нюанси (введення незначних теплих акцентів)
- Передати:
 - об'єм предметів
 - взаємодію кольорів між об'єктами

5 година

Тема: Узагальнення і гармонізація

- Узгодити кольорові відношення
- Посилити композиційний центр
- Прибрати зайві контрасти
- Досягти цілісності кольорового рішення

6 година

Тема: Завершення та аналіз

- Уточнити деталі (обмежено)
- Перевірити:
 - єдність холодної гами
 - об'єм і просторовість
 - гармонійність кольору
- Провести самоаналіз

Очікуваний результат

- 3 завершених етюди натюрморту (А4)
- сформоване розуміння холодної кольорової гами
- розвиток навичок передачі об'єму через колір
- покращене відчуття кольорової гармонії

Самостійна робота №8

Тема: Етюд натюрморту з предметів насиченої кольорової гами з чітко вираженими кольоровими рефlekсами(6 годин)

Мета роботи: Сформувати вміння передавати насичені кольорові відношення та взаємодію кольорів через рефлекси, розвинути відчуття кольорової гармонії та контрастів, навчитися бачити й передавати вплив кольору одного предмета на інший, удосконалити навички роботи з інтенсивними кольорами та досягати цілісності живописного рішення.

План виконання (6 годин)

1 година

Тема: Постановка та кольоровий аналіз

- Скласти натюрморт із яскравих предметів (фрукти, тканини, посуд)
- Визначити:
 - домінуючі насичені кольори
 - контрастні поєднання (червоний-зелений, синій-оранжевий тощо)
 - джерело світла
- Виявити можливі кольорові рефлекси
- Виконати 2-3 кольорові ескізи

2 година

Тема: Побудова та закладання кольорових мас

- Виконати легкий рисунок
- Закласти основні кольорові плями
- Передати загальну насичену кольорову гаму без деталізації

3-4 година

Тема: Передача кольорових рефлексів

- Уточнити:
 - взаємовплив кольорів
 - відбиття кольору одного предмета на іншому
- Передати:
 - кольорові рефлекси в тінях і півтінях
 - об'єм через кольорові переходи
- Уникати «брудних» змішувань

5 година

Тема: Узагальнення та кольорова гармонія

- Узгодити насичені кольори між собою
- Посилити композиційний центр
- Вирівняти контрасти
- Досягти цілісності кольорового рішення

6 година

Тема: Завершення та аналіз

- Уточнити деталі (в межах етюду)
- Перевірити:
 - виразність кольорових рефлексів

- чистоту кольору
- гармонію та баланс
- Провести самоаналіз

Очікуваний результат

- 3 завершених етюди натюрморту (А4)
- сформоване розуміння кольорових рефлексів
- розвиток навичок роботи з насиченими кольорами
- покращене відчуття кольорової взаємодії

Самостійна робота №9

Тема: Етюд натюрморту з предметів мало насиченої (пастельної) кольорової гами(6 годин)

Мета роботи: Сформувати вміння передавати тонкі кольорові відношення в пастельній (малонасиченій) гамі, розвинути відчуття нюансів кольору, гармонії та м'яких переходів, навчитися узгоджувати світлі та приглушені відтінки, передавати об'єм і простір засобами кольору, удосконалити навички делікатної роботи живописними матеріалами.

План виконання (6 годин)

1 година

Тема: Постановка та кольоровий аналіз

- Скласти натюрморт із предметів світлої, приглушеної гами (кераміка, тканина, квіти)

- Визначити:

- домінуючі пастельні кольори
- рівень насиченості кольорів
- джерело світла

- Виконати 2-3 кольорові ескізи

2 година

Тема: Побудова та загальна кольорова маса

- Виконати легкий рисунок
- Закласти великі світлі кольорові плями
- Передати загальну пастельну гаму без деталізації

3-4 година

Тема: Розробка нюансів кольору

- Уточнити:
 - м'які переходи між кольорами
 - тонкі відмінності відтінків
- Передати:
 - об'єм предметів через нюанс
 - легкі тіні без різких контрастів

5 година

Тема: Узагальнення та гармонізація

- Узгодити всі кольорові відношення
- Зберегти м'якість і цілісність гами
- Уникати різких контрастів і «забруднення» кольору

6 година

Тема: Завершення та аналіз

- Уточнити деталі (делікатно, без перевантаження)
- Перевірити:
 - єдність пастельної гами
 - тональну узгодженість
 - легкість і повітряність зображення

- Провести самоаналіз

Очікуваний результат

- 3 завершених етюди натюрморту (А4)
- сформоване розуміння нюансних кольорових відношень
- розвиток навичок роботи з малонасиченими кольорами
- покращене відчуття гармонії та м'яких переходів

Самостійна робота №10

Тема: Етюд натюрморту з двох предметів, один з яких має граничну (чітко визначену геометричну) форму(6 годин)

Мета роботи: Сформувати вміння передавати контраст форм (геометричної та більш складної/пластичної), розвинути відчуття пропорцій, об'єму та просторових відношень; навчитися точно передавати конструкцію предмета з граничною формою та узгоджувати його з іншим об'єктом у єдиному живописному рішенні; удосконалити навички роботи зі світлотінню та кольором.

План виконання (6 годин)

1 година

Тема: Постановка та аналіз натури

- Скласти натюрморт із 2 предметів:
 - 1 – з чіткою геометричною формою (куля, куб, циліндр)
 - 1 – більш складної або органічної форми (глечик, фрукт, тканина)
- Визначити:
 - композиційне розміщення
 - пропорції предметів
 - джерело світла
- Виконати 2-3 швидкі начерки

2 година

Тема: Конструктивна побудова

- Виконати точний рисунок
- Передати:
 - геометричну основу форми
 - співвідношення розмірів
- Намітити основні тональні маси

3-4 година

Тема: Передача об'єму

- Уточнити:
 - світло, півтінь, тінь, рефлекси
- Передати:
 - об'єм геометричного предмета (чітко, конструктивно)
 - об'єм другого предмета (пластично, м'якше)
- Показати різницю характеру форм

5 година

Тема: Узгодження предметів у просторі

- Передати:
 - взаємне розташування предметів
 - просторову глибину
 - падаючі тіні
- Узгодити тональні та кольорові відношення

6 година

Тема: Завершення та аналіз

- Уточнити деталі (без перевантаження)
- Перевірити:
 - точність геометричної форми
 - контраст форм
 - цілісність композиції
- Провести самоаналіз

Очікуваний результат

- 3 завершених етюди натюрморту (А4)
- сформоване розуміння конструкції геометричних форм
- розвиток навичок передачі об'єму і простору
- вміння узгоджувати різні типи форм у єдиній композиції

Самостійна робота №11

Тема: Етюд натюрморту з квітами (4 години)

Мета роботи: Сформувати вміння передавати форму, колір і об'єм квітів у натюрморті, розвинути відчуття кольорових відношень і нюансів, навчитися передавати легкість, повітряність і пластичність рослинних форм; удосконалити навички композиції та роботи живописними матеріалами.

План виконання (4 години)

1 година

Тема: Постановка та кольоровий аналіз

- Скласти натюрморт (квіти у вазі або без неї)
- Визначити:
 - композиційний центр
 - основні кольори та їх відтінки
 - джерело світла
- Виконати 2-3 швидкі кольорові ескізи

2 година

Тема: Побудова та загальна кольорова маса

- Виконати легкий рисунок
- Закласти великі кольорові плями
- Передати загальну гаму без деталізації
- Намітити основні об'єми

3 година

Тема: Розробка форми та кольору

- Уточнити:
 - форму квітів і листя
 - світлотінь і кольорові переходи
- Передати:
 - об'єм пелюсток
 - прозорість і легкість форм

4 година

Тема: Узагальнення та завершення

- Узгодити кольорові відношення
- Посилити композиційний центр
- Уникати перевантаження деталями
- Перевірити:
 - цілісність
 - гармонію кольору
 - виразність форми
- Провести самоаналіз

Очікуваний результат

- 3 завершених етюди натюрморту з квітами (А4)
- розвиток навичок передачі рослинних форм
- покращене відчуття кольору та нюансів
- формування цілісного живописного бачення

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Компетентності:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК10. Здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ПК1. Здатність глибоко розуміти класичні та новітні мистецтвознавчі поняття і на їх основі розробляти концептуальні засади образотворення.

ПК2. Здатність застосовувати знання термінології традиційних та цифрових видів образотворчого мистецтва в освітній, науковій і художньо-творчій діяльності.

ПК3. Здатність до оволодіння методологією образотворчої діяльності й засвоєння основ художньої майстерності.

ПК4. Здатність характеризувати історичні віхи еволюції образотворчого мистецтва й адекватно оцінювати наявні артефакти за об'єктивними критеріями їх художності.

ПК8. Здатність до глибокого засвоєння аксіології образотворчого мистецтва й аналізу його національних рис у контексті традиціоналізму і новаторства.

ПК9. Здатність створювати безпечні умови діяльності суб'єктів художньо-педагогічного процесу в мистецько-освітньому середовищі.

ПК10. Здатність до організації, проведення й оцінки результативності навчально-творчих практик, виховних заходів та виставок творів образотворчого мистецтва.

Програмні результати:

РН7. *Демонструє* знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), *оперує* базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

ПРН 2. *Володіє* поняттєво-термінологічним тезаурусом образотворчого мистецтва, психологією художньої творчості та художньою педагогікою.

ПРН 4. *Уміє* аналізувати особливості образного ладу, композиційної побудови та специфіку виражальних і техніко-виконавських засобів творів образотворчого мистецтва.

ПРН 5. *Володіє* технологією роботи з традиційними і сучасними матеріалами образотворчого мистецтва та основами художньої майстерності.

ПРН 7. *Уміє* графічно, колористично і пластично декорувати предмети ужиткового мистецтва.

ПРН 9. *Знає* комп'ютерно-графічні технології та *вміє* виконувати твори образотворчого мистецтва в цифровому форматі.

ПРН 12. *Володіє* педагогічним малюнком та демонстраційним обладнанням, дидактичним матеріалом унаочнення уроків образотворчого мистецтва.

ПРН 13. *Уміє* прищеплювати учням художні цінності традиційних і сучасних напрямів національного образотворчого мистецтва.

Відповідність компетентностей і програмних результатів

Компетентність / ПРН	Зміст самостійної роботи	Конкретні види діяльності	Результат формування
ЗК1	Самостійне виконання завдань	Планування, самооцінка	Самостійність мислення
ЗК2	Поглиблення знань	Практика етюдів	Системність знань
ЗК10	Художній розвиток	Творчі роботи	Естетичні цінності
ФК1	Самостійне застосування знань	Виконання натюрмортів	Професійна готовність
ПК1	Художній образ	Створення композицій	Образне мислення
ПК2	Техніки і терміни	Використання акварелі	Професійна компетентність
ПК3	Майстерність	Передача об'єму	Практичні навички
ПК4	Аналіз	Самооцінка робіт	Критичність
ПК8	Колористика	Робота з кольором	Художній смак
ПК9	Організація праці	Самостійна робота	Безпечність
ПК10	Самоорганізація	Планування роботи	Організаційні вміння
РН7	Основи живопису	Закріплення знань	Теоретична база
ПРН 2	Термінологія	Використання понять	Професійна мова
ПРН 4	Аналіз	Оцінка результатів	Аналітичність
ПРН 5	Техніка	Виконання етюдів	Майстерність
ПРН 7	Декоративність	Стилізація	Творчість
ПРН 9	Цифрові навички	Завантаження фото робіт, систематизація, відбір кращих робіт	Самоаналіз, цифрова компетентність, фіксація прогресу
ПРН 12	Демонстрація	Пояснення процесу	Педагогічні вміння
ПРН 13	Цінності мистецтва	Творчі роботи	Естетичний розвиток

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Кириченко М. А., Кириченко І. М. Основи образотворчої грамоти. Київ : Вища школа, 2002. 192 с. (Наявний в бібліотеці університету в кількості 62 примірників).
2. Кім О. О., Піддубна О. М., Корницька Л. А. Відродження стародавніх мистецьких технік у сучасному світі. Актуальні питання гуманітарних наук. 2025. Вип. 83, т. 2. С. 44-49. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-2-6>.
3. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва. Київ : Кондор, 2006. 200 с. (Наявний в бібліотеці університету в кількості 40 примірників).
4. Матеріали і техніка олійного живопису : навч. посіб. / уклад. О. Я. Музика. Умань : ВПЦ «Візаві», 2013. 114 с.
5. Петухова Т. А., Луценко І. В., Піддубна О. М. Особливості розвитку олійного та акрилового живопису в контексті сучасного мистецтвознавства. Вісник науки та освіти. 2025. № 5 (35). С. 2657-2675. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-5\(35\)-2657-2675](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-5(35)-2657-2675).
6. Піддубна О. М. Живопис у розвитку творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Проблеми освіти. 2019. Вип. 92. С. 111-115.
7. Піддубна О. М., Максимчук А. П. Трансформація мистецької освіти: нові методи викладання живопису, рисунка і композиції для здобувачів вищої освіти в умовах цифрового середовища. Вісник науки та освіти. 2026. № 1 (43). С. 2501-2512. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1\(43\)-2501-2512](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1(43)-2501-2512)
8. Піддубна О. М., Суханова Н. В., Дюкарев Т. М. Вплив цифрових технологій на сучасне мистецтво: від цифрових картин до інтерактивних інсталяцій. Актуальні питання гуманітарних наук. 2025. Вип. 88, т. 2. С. 109-115. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/88-2-16>
9. Яремків М. Композиція. Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. 110 с. (Наявний в бібліотеці університету в кількості 1 примірника).
10. Smirnova O., Kolisnyk-Humeniuk Y., Yemelova A., Saprykina L., Krasnyuk I., Piddubna O. The problem of introducing advanced competencies for fine arts teachers in Ukraine. Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala. 2022. Vol. 14, no. 2. P. 284-300.

Додаткова:

1. Альбом художніх робіт здобувачів вищої освіти (освітній рівень: бакалавр, спеціальності 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво), 015 Професійна освіта (Дизайн)) / авт. вступ. ст. та упоряд. альбому О. М. Піддубна, Н. Є. Колесник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2020. 40 с. : іл. + CD.
2. Гілязова Н. М. Рисунок. Живопис : навч. посіб. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2000. 112 с.
3. Піддубна О. М. Значення начерків у художньо-творчій діяльності майбутніх учителів образотворчого мистецтва з дисциплін «Малюнок» і «Живопис». Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. Житомир, 2016. Вип. 2 (84). С. 107-112.
4. Піддубна О. М. Фахові дисципліни у розвитку творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва: історичний аспект. Система

підготовки майбутніх фахівців у контексті становлення Нової української школи : монографія / за заг. ред. В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник, Т. В. Завязун. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2019. С. 70-79.

5. Піддубна О. М. Формування професійної компетентності вчителів образотворчого мистецтва в процесі вивчення предметів «Малюнок» і «Живопис» під час виконання начерків. Професійна освіта в умовах інтеграційних процесів: теорія і практика : зб. наук. пр. : у 2 ч. Житомир, 2017. Ч. 1. С. 282-285.

Інтернет ресурси:

1. Oil Painting Tips // Patreon Highlights. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=Vnvh86OMhbs>
2. Portrait Painting Tutorial // A Strategy for Success. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=KerRXbBq8rE>
3. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://eprints.zu.edu.ua/>
4. Живопис. [Електронний ресурс] : режим доступу: <https://sites.google.com/site/mistectvografika/zivopis>
5. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://nbuv.gov.ua/node/554>
6. Портал: Живопис. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%BB:%D0%96%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81>
7. Рисунок. Живопис: навчальний посібник / Н.М. Гілязова. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://issuu.com/i.grebeniuk80/docs/>

ДОДАТКИ

Приклади робіт

Приклади робіт

Приклади робіт

Приклади робіт

